



Notat

Spørgeskemaundersøgelse med erfaringer fra landmænd og konsulenter om styringen af afgræsningen



Camilla Kramer
Innovationscenter for Økologisk Landbrug

cavk@icoel.dk

STØTTET AF

Mælkeafgiftsfonden



Udgivet af

Innovationscenter for Økologisk Landbrug
Agro Food Park 26
8200 Aarhus N

+45 78780120

info@icoel.dk

Forfattere

Camilla Kramer og Irene Fisker

Finansiering

Mælkeafgiftsfonden

Citeres som

Kramer, C.,
2025. Notat om spørgeskemaundersøgelse med erfaringer fra landmænd og konsulenter om styringen af afgræsningen.
Innovationscenter for Økologisk Landbrug.

Henvendelser vedr. rapporten

Irene Fisker, iref@icoel.dk / Torben Spanggaard Frandsen tsf@seges.dk

Forsidefoto

Camilla Kramer, Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Spørgeskemaundersøgelse

I 2025 er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse for at afdække afgræsningsmanagement hos malkekøerne på økologiske og konventionelle kvægbedrifter. Der er lavet to spørgeskemaer, et målrettet landmænd og et målrettet kvægbrugskonsulenter.

Det kan være en udfordring at opnå både en høj mælkeydelse per ko og et højt græsudbytte per ha ved afgræsning. Resultatet bliver ofte, at køernes græsoptagelse falder, især i den sidste halvdel af sæsonen, og at der så skal bruges mere foder på stald. Spørgeskemaundersøgelsen sætter fokus på malkekøernes græsoptag igennem hele afgræsningssæsonen.

31 landmænd har svaret på landmands-spørgeskemaet, 9 har gennemført hele spørgeskemaet. 17 konsulenter har svaret på konsulent-spørgeskemaet, heraf har 7 gennemført alle spørgsmål. Der er derfor forskelligt hvor mange svar, der er til de enkelte spørgsmål. De forholdsvis få svar gør, at man ikke kan sige noget generelt om afgræsningsmanagement på kvægbedrifter i Danmark eller lave en statistisk opgørelse over svarene. Notatet her er et uddrag af de erfaringer, som er indsamlet i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen, herunder er der set bort fra besvarelser vedr. helårsgræsning i denne opgørelse.

Landmænds svar på spørgeskemaundersøgelsen (uddrag)

”Hvad er vigtigst for dig i græsningssæsonen”

Her er der primært svaret, at det er højest muligt græsoptag, mælkeydelse og stabil og ensartet fodring. Af andet har landmænd bl.a. nævnt, at det vigtigste under afgræsningssæsonen er, at koen har det godt og at det vigtigste er at optimere under de aktuelle forhold, så der tages hensyn til ydelse, græsvækst, vejr, priser, mandskab, teknik, foderbeholdninger, græsblandinger, vanding mm.

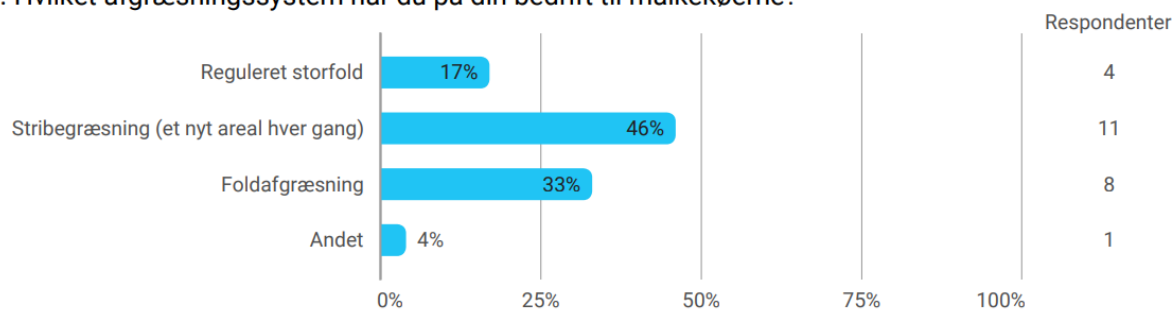
Af besvarelserne er der flest, som bruger stribeafgræsning med et nyt areal hver gang og foldafgræsning (figur 1). En beskriver, at afgræsningssystemet på hans bedrift giver adgang til ny fold 2-3 gange dagligt, og derefter får folden hvile 14-35 dage, afhængigt af sæsonen og væksten. Andre praktiserer afgræsning 2-3 dage i samme fold, men med ny stribe græs hver dag. En enkelt bruger bagtråd under afgræsning.

17 ud af 20 praktiserer natafgræsning enten i en del af sæsonen eller det meste af sæsonen.

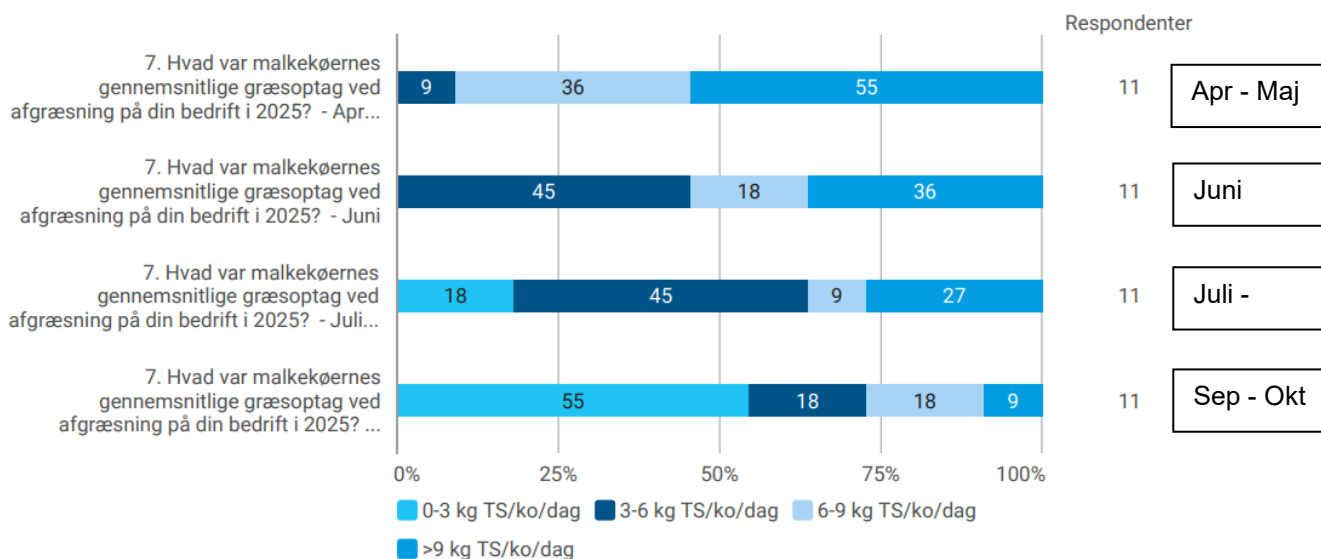
Malkekøernes gennemsnitlige græsoptag over afgræsningssæsonen er vurderet af landmændene i figur 2, hvor det største græsoptag er i april-maj (første søjle) og lavest i september-oktober (sidste søjle)

Figur 1: Afgræsningssystem på bedriften

2. Hvilket afgræsningssystem har du på din bedrift til malkekøerne?



Figur 2: Gennemsnitlige græsoptag i hhv. april-maj, juni, juli-august og september-oktober



Erfaringer med hvad der fik afgræsningssæsonen til at lykkes

Nogle af erfaringerne med at få afgræsningssæsonen til at lykkes:

"Vejret" og "Rigeligt med nedbør"

"Is i maven og afpudsning så markerne forbliver vegetative"

"Planlægning/logbog så man kan se hviletiderne, satellitbaseret biomassemåling og derfra græskile* "

*Græskile: Diagram over græsudbud på de enkelte marker

Erfaringer med hvad der fik afgræsningssæsonen til at være udfordrende

"Ved slæt på afgræsning markerne, lavede vi for høj stub. Derfor skred græsset igen alt for hurtigt"

"Vi blev for modige og tog for stort areal ind til afgræsning, og køerne kom ikke i bund"

"Tidlig vækst var godt men sensommeren var svær. Masser af græs men lavt optag"

"Høj mælkepris gjorde at køerne fik tildelt mere foder på stald"

Flere skriver, at de oplever, at malkekøerne har nedsat ædelyst til græsset fra omkring slut juni til august/september, selvom der er tilstrækkelig græsmængde ude i folden. Andre oplever det ikke. Af grunde til at de har nedsat ædelyst til græsset har der bl.a. været skrevet nogle af disse forslag:

- "Svampe og dårlig smag i munden"
- "Smag og for lidt "ny græs""
- "Kvalitet"
- "Intensiv afgræsning giver mange buske som de æder udenom"
- "Hvis græsset ikke bliver græsset ensartet ned, bliver der meget vragsgræs"
- "Græs der begynder at skride, er ikke køernes foretrukne valg"
- "Mistænker planternes ekstra vokslag kan være medvirkende. Nedsat ædelyst og måske nedsat fordøjelighed pga. ekstra vokslag på planerne således mikroberne har sværere ved at nedbryde græsset til VFA. Desuden bliver køerne og dvaske når det bliver varmt. En stor fordel at de kan søge skygge i stalden og æde køligt græs der er høstet i morgen dug".

Hvad gør landmændene for at sørge for at malkekøerne holder et stabilt højt græsoptag igennem sæsonen?

Lidt over halvdelen af dem som har svaret ønsker ikke at øge græsoptaget pr (6 ud af 10) mens de sidste (4 ud af 10) godt kunne tænke sig at øge græsoptaget. Hvad der skal til for at øge græsoptaget hos dem der ønsker det, nævnes bl.a. mere jord, mere vanding, bedre gødningsstrategi, bedre management og systematisk måling med plademåler. De fleste vurderer græsudbuddet visuelt (10 ud af 15), få bruger pladeløfter (3 ud af 15) og to landmænd bruger andre værktøjer som satellit og høstudbytte i Maksigrass-vogn.

Eksempler på hvordan græsoptaget holdes stabilt og højt igennem græssæsonen:

- Regulerer kraftfoderet
- Frisk græs, det man slår af fjernes fra marken
- Afpudsning og hviletid.
- En god duft i marken hjælper med ædelysten, og den gode duft kommer med hviletid.
- Tilpasse staldfodring efter vejret (sol, regn og tørke)

De fleste af svarene tyder på, at græsudbuddet er en meget vigtig parameter at vurdere, og så skal metoden være nem at anvende i hverdagen. Derimod er græskvalitetsparametre (råprotein, sukker og fordøjelighed), nøjagtighed og hyppighed er knap så vigtige i forhold til vurdering af græsset.

Hvad prioriteres ved et værktøj til måling af græsudbud og -kvalitet?

- "Gå ud og hent køerne i stedet for at køre, så har man tid til at observere"
- "Græskilen er vigtig for mig for at have en idé om vi skal tilpasse så vi kan gøre det i tide. Jeg synes også "3 leaf" pejlemærke* er værdifuldt så afgrøden er "moden". 2,5-3 blade på græsset er noget jeg tænker over og gerne vil blive klogere på"
- "Kikke på hele marken"
- "Kg mælk i robotterne"
- "Protein% i mælken især ved 1 kalvskøerne i de første 90 dage"

**"3-leaf" refererer til 3-bladsstadiet som værende det mest optimale stadie for afgræsning jf forsøg ved Teagash i Irland.*

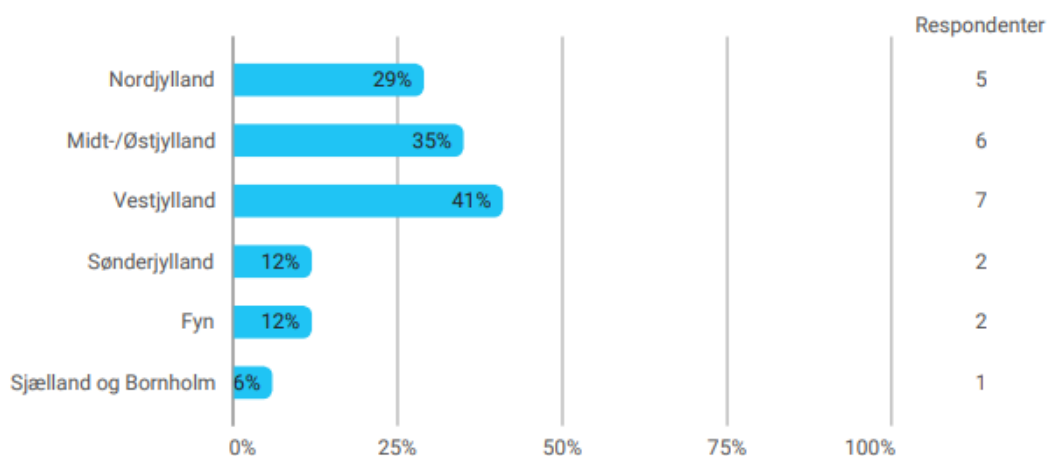


Konsulenternes svar på spørgeskemaundersøgelsen (uddrag):

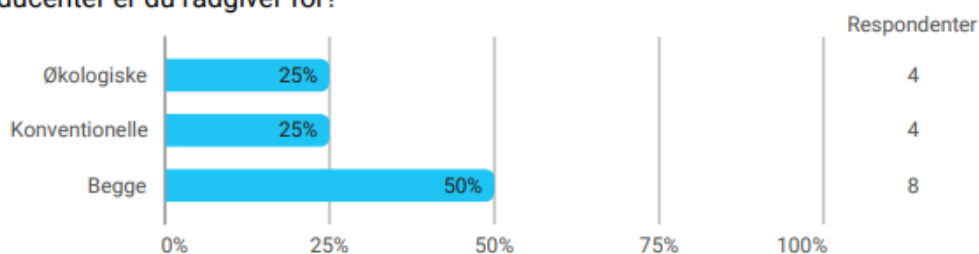
17 konsulenter har svaret på spørgsmålene, heraf har 7 gennemført alle spørgsmål. Konsulenterne, som har svaret, har kunder som både er økologiske og konventionelle og fordelt over hele Danmark. Se fordelingen af figur 3 og 4.

Figur 3 og 4: Fordeling af konsulenternes kunder i spørgeskemaundersøgelsen

1. I hvilket område er dine kunder med mælkeproduktion primært lokaliseret? Sæt maks. to krydser.



2. Hvilke mælkeproducenter er du rådgiver for?



Konsulenternes vurdering af det gennemsnitlige græsoptag hos malkekøerne over afgræsningssæsonen hos kunderne, viser størst græsoptag i april-maj og faldende indtil september-oktober. Konsulenterne nævner, at kunderne ofte oplever, at køerne har nedsat ædelyst eller nedsat græsoptag i sensommeren, hvor det nogle gange starter allerede midt juli, men ellers ofte august og varer indtil indbinding. Vejret den pågældende afgræsningsdag kan også have betydning for nedsat ædelyst, så som ved meget nedbør eller meget varme dage. Udlægsmarker i afgræsningen kan hjælpe positivt på ædelysten.

Hvad tænker du, det skyldes, at kunderne oplever nedsat ædelyst til græsset eller nedsat græsoptag?

- Lavt sukkerindhold
- Varme
- Der er langt mindre sukker i græsset på dette tidspunkt af året.
- Der hvor køerne græsser i skumringen, kan optaget holdes helt hen til august, hvis management af markerne er i orden.



- Vejrforholdene og hvis græsset stængler.
- Sukker, smag, ukrudt, nedsat NDF-fordøjelighed i varme
- Betrædt græs
- Jeg tror smagen ændrer sig - måske på grund af mindre lys
- Samme græsareal har været græsset siden udbinding, også selvom arealet har været taget fra til slæt, så smager græsset nok fortsat lidt af ko
- Arealer hvor vi har svært ved at lave ensilage
- Hvis græsset har højt ligninindhold.

Hvilke græsmarksarter oplever du, malkekøerne har øget ædelyst til i sensommeren?

- Hvidkløver
- Nyt udlæg
- Det er selvfølgelig de nye græsmarker, men der er også andre forskelle. Nogle marker æder de bare mindre i end andre. Det er ofte de samme år efter år og med års mellemrum.
- Nyt udlæg og marker med høj andel græs.

Kan du give eksempler på management-tiltag, som har øget græsoptaget hos dine kunders malkekøer?

- Slæt indlagt på alle afgræsningsmarker
- 0,5 ha/ha/ko som kan skiftes hen over året
- Afgræsning i skumringen.
- Frisk fold hver dag, der har haft minimum 15 dages hviletid, gerne mere.
- Mere systematisk afpudsning af markerne ved småfoldsafgræsning.
- Vi forsøger med foldafgræsning, men det er arbejdskrævende og giver høje koncentrationer i drivgange mv, når det regner
- Man skal sørge for at græsset har den rigtige udvikling på et givent tidspunkt. Hvis det er muligt, så skal køerne flyttes, selv om der er græs til rådighed. Tag hellere et lille slæt så græsset kan komme i gang igen.
- På arealer der ikke kan vandes, er det svært at få frisk og saftigt græs hen over sommeren. Skift til ikke græssede arealer giver et løft, men det kræver store arealer pr. ko, og da andet grovfoder på øerne ofte yder mere, så er det ikke den vej, der vælges
- Nye marker, veksler med afpudsning eller slæt.

Konsulenterne mener, at landmændene primært vurderer græsudbuddet på den enkelte mark visuelt, dog også enkelte med pladeløfter eller bruger foderkontrollen til at vurdere græsoptaget.

Til gengæld er der flere konsulenter (9 ud af 11), som godt kunne tænke sig at bruge hyppige og pålidelige målinger via satellitter eller droner på kundernes ejendom i rådgivningen til at øget græsudnyttelsen i afgræsningsmarkerne.

